

LÁSZLÓFFY ALADÁR

AZ OLVASÓ APÁCZAI

A nagykapu

Ezek a ködök Kolozsváron, az utcák ködmönujjában. Tesznek a tűzre benn s kinn kiált a bakter. Há-rom!-há-rom! Még három esztendő, három ködöt csak, mikor az orrukig látnak sétáló uraimék, sebai, csak az orráig lásson az ember, ha orra előtt a könyv van! Mindig a könyvig legalább, könyvtől könyvig elgyalogol valahogy az ember, a szív megáll, az ember nem áll meg, orcája verítékével emeli, beteszi könyvek nagykapuját.

A dátum

A tél, a tél, megjött a könyvek ideje, idege. A hajdankor közepén vagyunk, mindig csak ez a tél látszik ki a régóta tartó havazásból, mindig csak ez az este olvas bele a tovább történő világba. Professzor Apáczai, térdén az átlapozott világgal, kinéz a havazásba, keze a penna után nyúl, máshova gondol. A dátum, ez a behavazott kerítés, ott a korra nyíló ablakon túl. Mögötte az utolsó diákok: a házsongárdi fák.

LÁSZLÓFFY CSABA

A MESTER ÉS A TANÍTVÁNY

Apáczai János levele a késő ivadékhoz

„Hagyjuk faképnél az iskolát?...“ (1656)

Szerelmes atyámfia forduljanak el minék gyengüljön lelkük a szálamotmló minék háborogjanak azon is hogy halála után annyi fojtogató álmokd után betapasztott szájjal is hányja a vért az kinek fiatal mellkasára enszenvedélye fegyverét fogta az idő. Hiába kerülgette ő szelíd vándorbottal meg tollal a kaszaboló fegyvereket. Könnyű annak aki már megnyugodhat kinek csontjai topogva lassan megszokhatták az anyaföld fagyát könnyű az aggnak ki sápadt fogínyvel fölélte magát és kimondta ami tőle teltt azt is mit tenni nem lehetett. De engem jaj harmincegy esztendőmmel akár öcsémuramnak is szólíthatnak a férfikorba fordult úkunokák. Nem mintha kívánnám a lovukat-kész-hadizsákmánnyal-ficánkoltató kövérkorukig-halálig-hőköltető urak fizetett deákoknak tollbamondott dicsőségét ám a tűztől tatártól terrort-tápláló-tudatlanságtól szüntelen-felzúduló-harangzúgásban megsüketült elme entestét-erejét pillanatpihékké-tépett-példaadását pernyénél összebb zsugorodni látván kegyelmetek felől várja a bizonyosságot: Maradt-e utána bár egy el nem hantolható fénylő fenyőmakkkoeska* a barbár hízottbivaly-éjszakában? Az nem lehet hogy kegyelmetek is földhöz veretessenek és szigorogjanak** keserűségben. Miért volt hát hogy annyiszor nekidühödtem az írásnak ha nem szakadt még fel a világ szemét feketítő szennyes hályog?! Mert JOBB A BÖLCSESÉG AZ ERŐSÉGNÉL. A nagy dölyfösen murrogók másokat mukanni sem hagyók erősebbek által egyszer maguk is széjjelszóratnak mint

* Apáczai megfogalmazásában az elme „természeti helye“.

** nyomorogjanak.